

"İnsanın mahiyet ayinesi" ifadesini açar mısınız?

"... ehadiyet ve samediyet-i İlâhiye, her bir şeyde, hususan zîhayatta, hususan insanın mahiyet âyinesinde bütün esmâsıyla bir cilvesi olduğu gibi, vahdet ve vâhidiyet cihetiyle dahi, mevcudatla alâkadar her bir ismi, bütün mevcudatı ihata ediyor."(1)

İnsanın mahiyeti kâinatın küçültülmüş ölçekli bir prototipidir. Kâinatın umumunda azametle tecelli eden isimler insan mahiyetinde de tecelli etmiştir, ama daha okunaklı daha küçük harflerle tecelli etmiştir. İnsana küçük kâinat denilmesinin sebebi de bu yüzdendir.

İstanbul'un her mahalle ve ilçesini gösteren iki metrelik bir haritası ile İstanbul'un bizatihi kendisi arasındaki ilişki gibidir. İstanbul'u ihata ile görmek için aya çıkmak gerekirken, iki metrelik haritayı görmek için bu kadar irtifaya gerek kalmıyor.

İnsan mahiyeti iki metrelik, ama bütün kâinatı gösteren bir harita iken, kâinat ve onun üstünde tecelli eden isimler ise aklın ölçülerini zorlayan büyük çapta bir tecellidir. Her akıl kâinatı ihata edip okuyamaz, ama kendi mahiyetine bakıp Allah'ı bütün isimleri ile tanıyabilir. *İnsanın mahiyet aynası böyle bir hususiyete sahiptir.*

Bu aynı zamanda bir ehadiyettir.

Allah, varlığını ve birliğini en küçük bir mahlukun üzerinde gösterdiği gibi, bütün kâinatın üzerinde de göstermiştir. En küçük mahlukun üzerindeki tevhit mührü **ehadiyet** ile ifade edilirken, bütün kâinatın geneli üzerindeki tevhit mührü **vahidiyet** ile ifade edilmiştir.

Bir çiçek üstüne vurulmuş tevhit mührü ehadiyeti, yani Allah'ın isim ve sıfatlarının o çiçek üstünde belirmesini ifade ederken, yeryüzündeki bütün çiçekler ve bahçeler üstündeki tevhit mührü de vahidiyeti yani Allah'ın isim ve sıfatlarının bütün çiçekler ve bahçeler üstünde belirmesini ifade ediyor.

Allah'ın isim ve sıfatları kâinatta iki şekilde tecelli ediyor. **Birisi:** Kâinatın umumu üzerinde ve büyük ve azametli tecelliyatıdır. **Diğeri ise:** Kâinatın bir cüz'ünde ve cüz'isindeki küçük tecelliyatıdır.

Kâinatın umumunda tecelli eden o isim ve sıfatlar, çok azametli ve kibriyalı olmasından, okunması ve ihata edilmesi herkese müyesser olmuyor. Onun için Allah, o kâinatın umumundaki azametli ve kibriyalı olan tecelli yazısını, herkesin

---

rahat ve kolaylıkla okuyabileceđi boyutlara indiriyor.

İşte, kâinatın umumunda azamet ve kibriya ile tecelli eden isim ve sıfatlarına *vahidiyet* denir. Onun küçük bir modeli hükmünde olan cüz'ündeki tecelliyatına da *ehadiyet* denir.

(1) bk. [Lem'alar, On Dördüncü Lem'a, İkinci Makam.](#)